

УДК 338.222

Непрядка Н.В., к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ КРАЇН СНД

У статті розглядаються питання доцільності розширення незалежності центрального банку. Аналізується ступінь політичної та економічної незалежності центральних банків пострадянських держав. Наводяться рекомендації щодо посилення автономії Національного банку України з метою стабілізації економіки країни.

Ключові слова: незалежність центрального банку, політична незалежність, економічна незалежність, монетарна політика, країни СНД, ринкова економіка, економічний розвиток, банківська система, індекс GMT.

Nepriadkina N.V.

CENTRAL BANK INDEPENDENCE CIS COUNTRIES

The expediency of central bank independence expansion is viewed in the article. Political and economic independence of the central banks of post-soviet countries is analyzed. Recommendations to strengthen the autonomy of the National Bank of Ukraine in order to stabilize the economy of the country are suggested.

Keywords: independence of the central bank, political independence, economic independence, monetary policy, CIS, market economy, economic development, banking system, GMT index.

Непрядка Н. В.

НЕЗАВИСИМОСТЬ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ СТРАН СНГ

В статье рассматриваются вопросы целесообразности расширения независимости центрального банка. Анализируется степень политической и экономической независимости центральных банков постсоветских государств. Приводятся рекомендации по усилению автономии Национального банка Украины с целью стабилизации экономики страны.

Ключевые слова: независимость центрального банка, политическая независимость, экономическая независимость, монетарная политика, страны СНГ, рыночная экономика, экономическое развитие, банковская система, индекс GMT.

Постанова проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Актуальність дослідження незалежності центральних банків країн СНД визначається тим, що, на думку багатьох економістів, вона є важливою умовою успішного розвитку ринкової економіки. Ефективність економіки будь-якої країни обумовлена стабільністю національної валюти, низькими темпами інфляції, надійністю банківської системи тощо. Питання щодо впливу незалежності органів монетарного регулювання на досягнення зазначених цілей є дискусійним у світовій економічній теорії та практиці протягом тривалого часу. Масштабна криза, що вразила світову економіку в 2007-2009 рр., ще сильніше загострила проблему незалежності центральних банків, які значно пом'якшили грошово-кредитну політику для подолання рецесії. У міру виходу з кризи для забезпечення стабільності фінансової системи постане необхідність у здійсненні жорсткої монетарної політики, що значно легше зробити незалежним центральним банкам. Крім того, незалежність центрального банку підвищує довіру економічних агентів до здійсненої ним політики, що є особливо важливим у кризових умовах.

Ряд країн Східної Європи вже вжили заходів, щоб наблизити статус своїх банків до європейських стандартів. Проте через відмінності в поглядах влади в колишніх радянських республіках на необхідний рівень незалежності центральних банків і грошово-кредитну політику, реформи органів грошово-кредитного регулювання в цих країнах призвели до різних результатів. Положення центральних банків у країнах СНД

варіює від абсолютної залежності від виконавчої влади до відносної автономії у прийнятті рішень. Тому доцільним є дослідження незалежності центральних банків та її вплив на економічні процеси цих держав, в тому числі України.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання незалежності центрального банку та її вплив на фінансову стабільність багатьох країн світу вивчалось такими фахівцями, як А. Алесіна, М. Арнон, С. Вебб, Дж. Бернард, В. Гріллі, Д. Князев, Т. Косова, Д. Масціандро, Л. Саммерс, Т. Сліпченко, Г. Табелліні, П. Трунін, А. Цукерман тощо. Разом з тим проблеми визначення незалежності центральних банків країн СНД недостатньо висвітлені у наукових джерелах, що обумовило вибір напрямку й мети дослідження.

Ціль статті. Визначення ступені політичної та економічної незалежності центральних банків пострадянських держав та розробка рекомендацій щодо посилення автономії Національного банку України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів Останнім часом у всьому світі спостерігаються істотні зміни в роботі центральних банків (ЦБ). Відтак, зростає незалежність центральних банків (НЦБ) при прийнятті рішень у сфері грошово-кредитної політики. Тільки в 90-х роках минулого століття 34 держави (22 серед яких — члени ОЕСР) ініціювали законодавчі зміни, спрямовані на посилення оперативної незалежності своїх центробанків [1].

Як теоретичні дослідження, так і міжнародний досвід свідчать, що країни з більш незалежним центробанком, як правило, домагаються кращих результатів економічної політики. При цьому нижчий рівень інфляції досягається з меншими втратами для економічного зростання та зайнятості. Водночас, щоб процес прийняття рішень у сфері грошово-кредитної політики був демократичним, така незалежність має підкріплюватись чітким і ефективним механізмом підзвітності ЦБ. Цілі та політика центробанку повинні бути чітко визначені законодавчо та бути прозорими.

Проведений аналіз показав наявність переваг та недоліків функціонування незалежного центрального банку (табл. 1). Основний аргумент на користь більш незалежного центрального банку полягає в тому, що для підтримки довгострокових темпів економічного зростання необхідно забезпечити цінову стабільність. При цьому незалежний центральний банк має менше стимулів для генерування інфляції, ніж уряд.

Таблиця 1

Переваги та вади НЦБ

Переваги	Вади
Забезпечення цінової стабільності	Перешкоди до здійснення ефективної координації фіскальної політики
Скорочення державного бюджетного дефіциту	Перешкоди до здійснення ефективної координації монетарної політики
Сприяння збільшенню зайнятості та виробництва	
Підвищення довіри до монетарної політики	
Зменшення невизначеності при прийнятті економічних рішень	
Уникнення появи інформаційної асиметрії	
Вплив на стабільність фінансової системи	
Сприяння економічному зростанню у довгостроковому періоді	
Підвищення гнучкості реакції на економічні шоки	

Джерело: складено автором за даними [2; 3]

Незалежність ЦБ також збільшує можливості для запобігання ефекту фіскального домінування монетарної політики (коли за рахунок вищої інфляції збільшується платоспроможність уряду), що покладає на уряд велику фіскальну відповідальність.

Доцільність розширення незалежності центрального банку підтверджується результатами ряду досліджень (див. 3).

По-перше, існує негативна кореляція (зворотна залежність) між НЦБ і інфляцією на довгострокових проміжках часу. Тобто низькі рівні інфляції з більшою часткою ймовірності спостерігатимуться в країнах із незалежним центральним банком, ніж у країнах, де ЦБ є об'єктом жорсткого контролю з боку держави.

По-друге, існує негативна кореляція між НЦБ і рівнем бюджетного дефіциту (у % ВВП) у довгостроковій перспективі. Тобто країни з незалежним ЦБ мають, як правило, менший рівень бюджетного дефіциту.

По-третє, не спостерігається кореляції між незалежним статусом ЦБ і динамікою економічного зростання. Іншими словами, виробництво та зайнятість у середній і довгостроковій перспективі не скорочуються в результаті надання більшої незалежності ЦБ.

Основні докази проти наділення ЦБ більшою автономією базуються швидше на політичних, ніж на економічних аргументах. З огляду на це слід зазначити, що «незалежність» ЦБ не означає нівелювання його «підзвітності». Навіть центральні банки, які мають найбільш незалежний статус (Нідерланди, Люксембург, Австрія, Бельгія, Франція тощо) [4], є в тій чи іншій формі підзвітними перед законодавчою гілкою влади, яка, у свою чергу, має право змінювати законодавство, що регулює діяльність ЦБ.

Інший аргумент «проти» полягає в тому, що незалежний центральний банк перешкоджатиме ефективній координації фіскальної та монетарної політики. Насправді ж НЦБ, основним завданням якого є контроль над інфляцією, сприятиме досягненню фіскальної стабільності та економічного зростання в довгостроковій перспективі.

У загальному вигляді незалежність ЦБ можна визначити як його законодавчо закріплену інституціональну спроможність здійснювати монетарну політику незалежно від директив, інструкцій та інших форм втручання з боку уряду, галузевих лобі та інших груп інтересів.

Поняття інституціональної незалежності ЦБ включає дві основні категорії — цільової та інструментальної незалежності.

Цільова незалежність надає ЦБ право самостійно визначати власні цілі. Визначення єдиної мети або, як мінімум, чітке формування основної мети політики створює кращі передумови для забезпечення звітності ЦБ про її результати.

Інструментальна незалежність полягає в можливості ЦБ використовувати повний спектр інструментів монетарної політики без обмежень із боку органів державної влади.

Питання, чи потрібно наділити ЦБ повною незалежністю, безпосередньо пов'язане з проблемою забезпечення його підзвітності та прозорості. Вочевидь, підзвітність досягається важче, коли ЦБ самостійно вибирає (і змінює) власні завдання і неможливість досягнення однієї мети (наприклад, цінової стабільності) може виправдовувати більшу пріоритетність іншої (наприклад, пов'язаної з обмінним курсом, платіжним балансом, зайнятістю, стабільністю фінансового сектора).

Тому ЦБ не повинен мати право самостійно обирати власні цілі щодо здійснення політики. Водночас мета, встановлена ззовні, має бути підкріплена його повною інструментальною незалежністю.

Досвід країн з ринковою економікою доводить, що природним доповненням незалежності центрального банку є його підзвітність. Йдеться, по-перше, про підзвітність перед широкою громадськістю і, по-друге, підзвітність перед демократично узаконеними інститутами, як правило, перед парламентом, а у певних випадках (наприклад, коли встановлені конкретні цілі політики) — і перед урядом.

Забезпечення прозорості означає відкритість процесу прийняття внутрішніх рішень, роз'яснення того, як за допомогою різноманітних інструментів монетарної політики ЦБ виконує свої завдання. Прозорість потребує чіткого формулювання стратегії монетарної політики та своєчасної публікації всіх статистичних даних і прогнозів, на яких ЦБ ґрунтує свої рішення.

Прозорість і стратегія ефективної комунікації мають вирішальне значення для формування очікувань фінансового співтовариства щодо політичного курсу ЦБ, а також інфляційних очікувань. Лише шляхом успішного впливу на очікування та вжиття відповідних заходів центральний банк може зміцнити довіру до себе й підтримати свою реальну незалежність.

Для кожної країни оптимальний рівень незалежності центрального банку встановлюється в залежності від політичної стабільності в країні та національних традицій. Тому однозначної відповіді на питання, на скільки незалежним повинен бути

ЦБ в тій чи іншій країні немає. Проте дане питання є досить актуальним в контексті сучасних тенденцій в державному регулюванні економіки.

Вивченням незалежності центральних банків займалась значна кількість учених, в результаті чого на сьогодні можна виділити такі основні індекси оцінки незалежності ЦБ:

1. Індекс Цукермана – розроблений трьома вченими А. Цукерманом, С. Вебом і Б. Неяпті в 1992 році. Змінні цього індексу об'єднані в 4 групи: кадрова автономія, розробка грошово-кредитної політики, її цілі та обмеження на фінансування державного бюджету.

2. Індекс GMT – розроблений у 1991 вченими В. Гріллі, Д. Масціандро і Г. Табелліні. Він включає в себе два під-індекси, що відображають політичну та економічну незалежність центрального банку.

3. Індекс Ейффінгера-Шалінга – названий за іменами його розробників. Він включає три змінні: розробка грошово-кредитної політики, участь представників уряду в раді центрального банку і призначення його керівництва

4. Індекс підзвітності центрального банку – запропонований економістами Банку Англії. Цей індекс враховує 4 показники: зовнішній моніторинг діяльності центрального банку з боку парламенту; публікація протоколів засідання комітету з грошово-кредитної політики; оголошення звітів про результати грошово-кредитної політики; процедура вирішення конфліктів між центральним банком та урядом.

5. Індекс Алесіні і Саммерса – запропонований у 1993 році двома дослідниками незалежності центральних банків Алесіною і Саммерсом. Методика оцінки де в чому подібна до методики GMT, але в порівнянні з нею є більш м'якою [5-8].

Результати проведеної оцінки незалежності окремих центральних банків пострадянських країн за методикою GMT отримані такі (табл. 2; 3).

Таблиця 2

GMT-індекс політичної незалежності ЦБ країн СНД

Країна	1	2	3	4	5	6	7	8	Сума
Киргизія	1	1	1	1	1	1	1	1	8
Азербайджан	1	0	1	0	1	1	1	1	6
Вірменія	1	1	1	0	1	0	1	1	6
Таджикистан	1	0	1	0	1	1	1	1	6
Росія	1	0	1	0	1	0	1	1	5
Україна	1	1	1	0	0	1	1	1	6
Узбекистан	1	0	1	0	0	1	1	1	5
Туркменістан	0	1	0	1	1	0	1	1	5
Білорусія	1	0	1	0	0	0	1	1	4
Казахстан	1	1	0	1	0	0	1	0	4
Молдова	1	1	1	1	0	0	1	0	5

Джерело: складено автором за даними [3; 5]

Зазначимо, що оцінка політичної незалежності в рамках GMT - індексу ґрунтується на таких критеріях:

- голова ЦБ призначається без втручання уряду;
- голова ЦБ призначається на строк більший, ніж 5 років ;
- рада директорів ЦБ призначається без участі уряду;
- рада директорів ЦБ керує банком більше 5 років;
- немає необхідності в обов'язковій присутності представників уряду в раді директорів банку;
- відсутність необхідності у схваленні урядом рішень у сфері грошово-кредитної політики;
- центральний банк за законом зобов'язаний прагнути до стабільності цін як однієї з пріоритетних цілей ;

- є законодавчі норми, що посилюють позиції центрального банку у разі конфлікту з урядом.

Таблиця 3

GMT-індекс економічної незалежності ЦБ країн СНД

Країна	1	2	3	4	5	6	7	Сума
Киргизія	1	1	1	1	1	1	0	6
Азербайджан	0	0	1	1	1	1	0	4
Вірменія	0	1	1	1	0	1	0	4
Таджикистан	1	1	1	1	1	1	0	6
Україна	0	0	0	0	1	1	0	2
Узбекистан	0	0	1	1	0	1	0	3
Росія	1	1	1	1	1	1	0	6
Туркменістан	1	1	1	1	1	1	0	6
Молдова	0	1	1	1	1	1	0	5
Білорусія	0	0	0	0	1	1	0	2
Казахстан	1	1	1	1	0	1	2	7

Джерело: складено автором за даними [3; 5]

Економічна незалежність ЦБ в рамках GMT - індексу ґрунтується на таких критеріях:

- не існує автоматичної процедури видачі кредитів уряду;
- якщо є можливість видачі кредиту уряду, то уряд може отримати його лише за ринковою ставкою;
- кредити уряду видаються на певний строк;
- кредити, що видаються уряду, мають обмежений розмір;
- центральний банк не є учасником первинного ринку державного боргу;
- ЦБ самостійно встановлює власні процентні ставки (без узгодження з урядом);
- центральний банк не несе відповідальності за нагляд за банківським сектором (у цьому випадку ЦБ присвоює в рамках розрахунку GMT-індексу 2 бали) або ця відповідальність розділена з іншим органом державної влади (присвоюється 1 бал).

Індекси розраховуються таким чином: у разі, якщо виконано умову, за цей пункт ЦБ отримує 1 бал і 0 балів - в іншому випадку. Політичний та економічний індекси - це сума відповідних компонентів, яка коливається в межах від 0 до 8. Підсумковий індекс представлений сумою політичного та економічного індексів (табл. 4, рис. 1).

Таблиця 4

Загальний GMT-індекс незалежності ЦБ країн СНД

Країна	Політична незалежність	Економічна незалежність	Сума
Киргизія	8	6	14
Азербайджан	6	4	10
Вірменія	6	4	10
Таджикистан	6	6	12
Україна	6	2	8
Узбекистан	5	3	8
Росія	5	6	11
Туркменістан	5	6	11
Молдова	5	5	10
Білорусія	4	2	6
Казахстан	4	7	11

Джерело: складено автором за даними [3; 5]

Отже, найбільш незалежними, як з політичної, так і з економічної точки зору, виявилися банки країн Центральної Азії (окрім Узбекистану) та Росії. Найменшою незалежністю характеризуються центральні банки Білорусії та України (рис. 1).

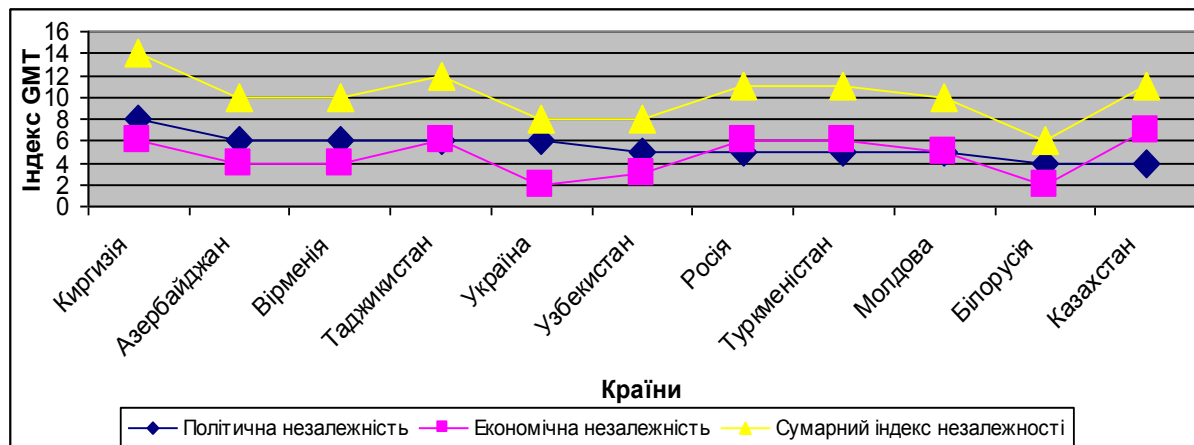

Рис. 1. Незалежність центральних банків пострадянських держав

Аналізуючи організаційну структуру НБУ, можна сказати, що його реальна незалежність та можливість ефективного формулювання й проведення монетарної політики дещо обмежується тим фактом, що Голова НБУ не є одночасно Головою Ради, а обирається її членами. Також знижує політичну незалежність й те, що члени Ради можуть бути достроково звільнені Президентом або Верховною Радою. Неодноразово спостерігалися факти втручання в діяльність НБУ як з боку Президента, так і секретаріату, політичних партій. Тому НБУ не є незалежною структурою, на жаль, він втягнутий в політику, інколи через певні схеми - в комерцію.

З метою посилення автономії центрального банку України 15.07.2010 р. Президент України підписав Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Національного банку України". Його положення спрямовані на створення правових засад для посилення інституційної, економічної та політичної незалежності НБУ одночасно з підвищенням вимог до його керівників. Членами ради не зможуть бути депутати рад будь-якого рівня, керівники держструктур і органів державної влади (якщо з дня звільнення не минув рік), керівники і члени керівних органів політичних партій, правління підприємств і банків. У документі зазначено, що завдання з рефінансування банків, галузей економіки, Нацбанк вирішує тільки за умови дотримання цінової стабільності.

Основні проблеми законодавчого забезпечення незалежності НБУ (формальна незалежність):

- стабільність цін не є однозначно первинною метою Національного банку України;
- посада голови НБУ не захищена законодавчо, як це має бути в контексті надання йому імунітету проти політичного тиску;
- роль правління чітко не врегульована законодавчо;
- не виключається можливість прямого впливу політичних органів влади (за допомогою членів Ради НБУ);
- фінансова незалежність НБУ ставиться під загрозу незадовільним порядком розподілу його прибутку;
- поточний розподіл повноважень між Радою та правлінням НБУ відносно того, хто здійснює економічні дослідження, несприятливий для незалежності та довіри до центрального банку.

Практика та умови здійснення грошово-кредитної політики містять такі основні недоліки:

— нині відсутній доведений факт існування політичних конфліктів, які були б відомі громадськості та які виграв би НБУ. Проте репутація «консервативного центрального банку», відданого цілям підтримки цінової стабільності, створюється лише за допомогою такого досвіду;

— НБУ в минулому не досяг успіху в розробці послідовної робочої стратегії грошово-кредитної політики, наприклад, щодо планування та управління деякими монетарними агрегатами, або безпосереднього таргетування інфляції, що дало б змогу громадськості — коли наміри належним чином до неї донесено — скласти уявлення, чи відповідають фактичні рішення НБУ заявленим цілям його політики;

— відсутність досить місткого ринку державних цінних паперів із тривалим терміном погашення жорстко обмежує фактичну незалежність центрального банку у виборі відповідних інструментів;

— на практиці застосовуються менш жорсткі обмеження кредитування уряду, ніж передбачено законом;

— визнання пріоритетності фіксації обмінного курсу замість таргетування цінової стабільності.

Таким чином, стабільність цін у сенсі збереження внутрішньої купівельної спроможності гривні в середньостроковій перспективі, розрахованої за індексом купівельної спроможності (вартості життя), має стати основною метою НБУ. Будь-які інші цілі, такі, як забезпечення стабільності зовнішньої вартості національної валюти, стабільності банківської системи, підтримка економічної політики уряду, варто розглядати лише у разі, якщо їхнє виконання не ставить під загрозу досягнення первинної.

Деякі нинішні повноваження Ради НБУ (зокрема з розробки основ грошово-кредитної політики, прогнозування, права вето) мають бути передані правлінню. Члени Ради та члени правління не можуть активно займатися політикою, бути членами парламенту чи членами уряду. Голова НБУ та інші члени органів, відповідальних за прийняття його рішень (Рада, правління), мають бути захищені від звільнення з посади. Вимоги до звільнення повинні бути чітко обмежені: не відповідає кваліфікаційним умовам, необхідним для виконання посадових обов'язків; не може виконувати обов'язки впродовж більш як шести місяців; визнаний винним у скоєнні серйозного (кримінального) злочину. Механізм розподілу прибутку НБУ необхідно зафіксувати законодавчо. Крім того, мають бути встановлені прозорі процедури вирішення конфліктів між урядом і Нацбанком України.

Рекомендації з посилення фактичної незалежності НБУ, які не потребують змін у законі:

— впровадження прямого таргетування темпів інфляції;

— прогнози інфляції НБУ та результати їх регулярного перегляду мають оприлюднюватися;

— засідання правління з питань грошово-кредитної політики мають проводитися регулярно, а їх результати — широко висвітлюватися;

— НБУ має чинити наполегливий тиск на уряд із метою розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів різних термінів погашення.

Крім того, з огляду на євроінтеграційну спрямованість України, місце, роль і правові засади діяльності центрального банку необхідно привести у відповідність із принципами ЄС. Відповідно до консолідованої версії *Договору про заснування Європейської Спільноти*, який вважають основним актом європейського права стосовно врегулювання питання незалежності центрального банку, незалежність є комплексним

поняттям і передбачає сукупність інституціональної, особистої, функціональної та фінансової незалежності.

Інституціональна незалежність полягає у закріпленні на законодавчому рівні положення, згідно з яким центральний банк є самостійним і незалежним державним органом (визначення статусу банку). Відповідно до статті 9 *Статуту Європейської системи центральних банків і Європейського центрального банку* (Статут), який є додатком до Договору, Європейський центральний банк (ЄЦБ) є юридичною особою і повинен мати в кожній із держав-членів найширшу правоздатність, яка надається юридичним особам відповідно до законодавства цих країн. Зокрема, він може набувати і відчужувати рухоме і нерухоме майно та бути стороною в судовому процесі. Статтею 109 Договору зобов'язано кожну державу-члена забезпечити найпізніше долати створення Європейської системи центральних банків (ЄСЦБ) сумісність її національного законодавства, у тому числі статуту центрального банку, із цим Договором та Статутом ЄСЦБ. Згідно зі статтею 116 Договору кожна держава—член ЄС повинна гарантувати незалежність центрального банку відповідно до вимог статті 109.

Особиста незалежність Центрального банку передбачає створення умов для неухильного виконання його працівниками своїх обов'язків. На практиці це означає особливий порядок призначення та звільнення працівників (особливо керівного складу) і заборону займатися їм комерційною діяльністю. Згідно зі статтею 14 Статуту Голова ЄЦБ може бути звільнений лише у тому разі, коли він не відповідає посадовим вимогам або визнаний винним у серйозних правопорушеннях. Також передбачено, що статuti національних центральних банків повинні визначати строк повноважень Голови Центробанку тривалістю не менше 5 років. Відповідно до статті 11 Статуту члени керівних органів центральних банків не можуть обіймати будь-яку іншу оплачувану або неоплачувану посаду, хіба що Керівна Рада зробить поодинокий виняток.

Функціональна незалежність полягає у виконанні центральними банками своїх функцій самостійно без втручання будь-яких органів державної влади і зокрема уряду. Якщо політика уряду загрожує виконанню основного завдання центрального банку, він не повинен її підтримувати. Заборона втручання інших інститутів у діяльність центрального банку закріплена статтею 108 Договору. Так, здійснюючи повноваження, завдання та обов'язки, що на них покладають Договір та Статут ЄСЦБ, ЄЦБ, національним центральним банкам та будь-яким членам їхніх органів, уповноважених ухвалювати рішення, не належить звертатися за вказівками або виконувати вказівки інституцій чи органів Спільноти, будь-якого уряду держави-члена чи будь-якого іншого органу. Інституції та органи Спільноти й уряди держав-членів беруть на себе зобов'язання поважати цей принцип і не прагнути впливати на членів органів ЄЦБ чи національних центральних банків, уповноважених приймати рішення, під час виконання їхніх завдань. Аналогічна норма є також у статті 7 Статуту.

Фінансова незалежність центральних банків визначається достатністю власних фінансових ресурсів, необхідних для виконання їх функцій, реалізації відповідних програм і забезпечення високого рівня заробітної плати працівників. До фінансової незалежності відносять право на перевірку банку незалежними аудиторами і право самостійно формувати власний кошторис. Згідно зі статтею 27 Статуту незалежні аудитори, рекомендовані Керуючою радою і схвалені Радою, мають проводити аудиторську перевірку бухгалтерської звітності ЄЦБ і національних центральних банків.

Висновки. Формально більшість країн СНД мають політично та економічно автономні центральні банки. Проте, макроекономічна незбалансованість, прагнення уряду отримувати кредити центральних банків і нерозвинена фінансова система

створюють таке середовище, яке призводить до зниження ступеня незалежності центральних банків. З огляду на євроінтеграційну спрямованість України, місце, роль і правові засади діяльності центрального банку необхідно привести у відповідність із принципами ЄС, та на законодавчому рівні закріпити інституціональну, особисту, функціональну та фінансову незалежність НБУ.

Список використаних джерел:

1. Сколотяний Ю. Про що кажуть експерти / Юрій Сколотяний // Дзеркало тижня. – 2007. - №4. [Електронний ресурс]. - Режим доступа: http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/pro_scho_kazhut_eksperti.html. Назва з екрану.
2. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Навч. посіб./ За ред. Косової Т. Д. Папаїки О. О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.
3. Трунин П. В., Князев Д. А., Сагдаров А. М. Анализ независимости центральных банков РФ, стран СНГ и Восточной Европы - М.: ИЭПП, 2010. – 72 с.
4. Arnone M., Bernard J. Laurens, Jean-Francois Segalotto and Martin Sommer. Central Bank Autonomy: Lessons from Global Trends. IMF working paper 07/88. 2007.
5. Alesina A., Summers L. Central Bank Independence and Macroeconomic Performance: Some Comparative Evidence // Journal of Money Credit and Banking. May 1993. P. 151–162.
6. Parkin B. Central Bank Laws and Monetary Policy. Department of Economics, University of Western Ontario. 1988.
7. Eijffinger S.C.W., Schaling E. Central Bank Independence in Twelve Industrial Countries // Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review. 1993.
8. Grilli V., D. Masciandaro, G. Tabellini. Political and Monetary Institutions and Public Financial Policies in the Industrial Countries // Economic Policy. 1991. Vol. 13. P. 341–392.
9. Cukierman A. Central Bank Independence and Monetary Policymaking Institutions - Past, Present and Future // Central Bank of Chile Working Paper № 360. April 2006.

Рецензент Довгаль О.А.